

A nő mint tabu

Jane McAdam Freud olaszországi kiállításai

TÖRÖK JUDIT

Palazzo Ducale, Genova, 2019. IX. 15. – X. 31. és

Museo delle Materie e delle Forme Inconsapevoli, Genova, 2019. IX. 15. – X. 31.

Genova, a ligur kikötőváros és megyeszékhely, Velence örök riválisa a földközi-tengeri hajózásban, a sok régi palota mellett több fontos kortárs művészeti helyszínnel is rendelkezik, amelyek közül a legkiemelkedőbb a Palazzo Ducale és az Önkéntelen Tárgyak és Formák Múzeuma (Museo delle Materie e delle Forme). Ez utóbbi a korábbi elmeegygintézet épületében működik. Egykor Claudio Costa és más jó hírű olasz művészek is tartottak terápiás gyakorlatokat az ápoltak részére, a múzeum az ezek során készült alkotásokból kínál bemutatót az időszaki kiállításai mellett. Itt kapott átmeneti műtermet Jane McAdam Freud is, aki Costa szellemi örökösének vallja magát. Itt zajlott le a beszélgetésünk, és itt készültek részben azok az alkotásai is, amelyeket 2019 szeptembere és októbere között a fent említett két helyszínen mutat majd be *Donna Come Taboo* (A nő mint tabu) címmel.

Sigmund Freud dédunokája és Lucian Freud lánya, az 1958-as, londoni születésű Jane McAdam Ravennában és Rómában tanult ösztöndíjasként szobrászatot, később a londoni Királyi Művészeti Főiskolán (Royal College of Art) szerzett diplomát. Tanári állása és kiállításai mellett több tanulmányt írt a művészet és a pszichoanalízis viszonyáról is.

Identitása nyolcéves korában, szülei válásakor, hirtelen válságossá vált. Huszonhárom évig nem találkozott édesapjával, miután Katherine McAdam, az ír származású édesanyja törölte a Freud nevet mind a négy gyermekének okmányából. Nem csoda, hiszen Lucian gyakran elkalandozott, és kalandozásai eredményeképp legalább tizennégy gyermek apjának tudhatta magát. Nem véletlenül állította, hogy ő volt a hiányával tündető apák legjobbika. Az idős Freud egy londoni művészeti díj átvétele alkalmával találkozott újra az immár felnőtt lányával. Két művész, a számukra otthonos terepen. Ekkor – Freud 2011 nyarán bekövetkezett halála előtt – születtek Jane portréi az apjáról.

Az édesapjával együtt ábrázolt önarcképei mintha nagyon távoliak lennének, az idő csendjébe burkolózva bukkannának elő az emlékezet mélyéről, mint a feltámadó szellemek – vetem fel neki. James Joyce-nak az Ulyssesben olvasható mondatával válaszol: „Hunyd be szemed

hogy láss!” – mondja. És hozzáteszi azt is, hogy szerinte pszichológiai párhuzam vonható a szobrászatról a rajzra való áttérés és a szüleivel való megbékélése között.

A 90-es évek elején tehát már sikeres szobrász- és éremművész, amikor újra felveszi a Freud nevet, hogy saját identitásának kialakítása érdekében továbbvigye a súlyos örökséget. Ez a döntés új, addig ismeretlen távlatokat nyit meg előtte. Az sem véletlen, hogy a *Pszichoanalízis és művészet* című nemzetközi szimpóziumon az *In the Mould of the Fathers* (Az apák ösvényén) címet adta a felszólalásának. A címben található „mould” szó nem penészt, hanem inkább modellt, öntőformát jelent, valamit, ami megformál, irányt mutat.

JANE McADAM FREUD: *Tatlin után*, 2016, fémhulladék, 100×150×150 cm, HUNGART © 2019

Fotó: Ben Westoby

Ki vagy mi volt hatással a munkáira? – teszem fel a kérdést. „A környezetem. A tárgyi-anyagi világ szorosan kapcsolódik az életem aktuális tevékenységeihez és eseményeihez. 2015-től két éven át dolgoztam rezidens művészként a Harrow College-ben. Ebben az 1572 óta létező londoni intézetben csaknem nyolcszáz, 13–18 éves fiú tanul. Az Egyesült Királyság miniszterelnökei közül heten végeztek itt, többek között Winston Churchill, de fontos egyéb közéleti személyiségek is látogatták, mint Cecil Beaton, Nehru vagy Lord Byron, a költő. A való világtól eszigeztelt és védett közösség ez, egy domb tetején. A kapukon túl kevesen tudnak róla. Többnyire a régi szoboröntő műhelyben, az Old Sculpture Studiosban tanítottam és dolgoztam. Itt készültek a *Top* (Maximum) címet viselő konceptuális szoborsorozatam egyes darabjai, például a *Csipogós*, a *Kefe*, a *Merengő* és a *Megölsz* címűek. A *Magok szimfóniája* 32 alkotóelemből áll (akár a kerületek száma Londonban, a városban, ahol születtem és felnőttem). Hogy miért? Mert mint a juhar szállingózó magvait, úgy látom az itt tanuló srácok jövőjét. Egyesek közülük akár a történelem menetét is megváltoztathatják.

A rendelkezésemre álló helyiség elég rossz állapotban volt, telis-tele rozsdás vasdarabokkal, amelyekből összeraktam a *Tatlin utánt*, jelképéül mindazoknak a soha el nem készült terveknek, amilyen Tatlin tornya volt.

JANE McADAM FREUD: *Megölsz*, 2016, objekt, 109×39×28 cm
HUNGART © 2019

Festeni tiszta, sík felületekre szoktak, ellentétben a szobrászat piszkos, nehéz és sok kísérletezést igénylő gyakorlatával. Az *Ez nem festmény* és a *Festmény mint szobor* című alkotásaim erre a konfliktusra utalnak. Ez utóbbi térplasztikámhoz a korábbi festészeti tanfolyamokból visszamaradt vásznakat használtam fel. A *Paint* című sorozatomban pedig a vásznak hátoldalát használtam. A körülöttem fellelhető anyagok megismerése és játékos használata oszlatta el bennem a szorongást, ami eleinte ebben a nagyhírű és kissé mereven hagyományörző intézményben rám nehezedett.

Mindig szívesen használtam a műveimben festett, faragott vagy épített szavakat, itt pedig még inkább erre törekedtem, hiszen az iskolákban többnyire az írott szó uralkodik. Az itt készült munkáim természetesen helyspecifikusak, mert a Harrow College-ben tárolt tárgyak történetéről beszélnek.

A *Tartsd meg* című alkotásom a fedél alatt, azaz a racionális elme mélyén található dolgokra vonatkozik. Azt gondolok ugyanis, hogy meg kell tartani néha az eldobásra, felejtésre ítélt képzeletet, képzelőerőt, emléket.”

Jane McAdam Freud szobrászati tevékenységét a manuális jegyek mellett erőteljes antropológiai tartalom és egyben finom álmvilág jellemzi. Amikor a jelenlegi művészeti koncepciójáról érdeklődöm, így válaszol: „A pszichológiai fogalmak látványá alakításán dolgozom éppen. A nominális pszichológia értelmében – vagyis Sigmund Freud szerint –, nem pedig a fenomenológia szempontjából, amely inkább a filozófia területe,

JANE McADAM FREUD: *Merengő*, 2016, objekt, 136×34×15 cm, HUNGART © 2019

Fotó: Ben Westoby

fotó: Kim at the Wooyang Contemporary Art Museum

Kanté. Ha a tárgyakat intuitív módon vizsgáljuk, a képük tudat alatt is hat ránk, valahogy úgy, mint amikor egy bútorüzletben az ágyak szinte csábítanak az elalvásra. A művészet kísérletezés. Folyamat, ami nem szükségszerűen vezet mindig a tökéletességre. Szeretem a véletlenszerűt, miközben rajzolok, festek, dróthálóval modellezek, agyagba formálok, kőbe faragok, fotózok vagy videókat készítek.”

JANE McADAM FREUD: *Festmény mint szobor*, 2016, talált tárgyak, vászon, alumínium, 166×65×65 cm, HUNGART © 2019

JANE McADAM FREUD: *Magok szimfóniája*, 2015, acélháló, talált tárgyak, installáció, változó méret, HUNGART © 2019

Ahogy arról esett már szó, Freud tanítással is foglalkozik. Utoljára azt kérdeztem tőle, mit változtatna meg a művészeti oktatásban? „Semmit – válaszolja. Szerintem az épp eléggé magas színvonalú. Ami viszont aggaszt, hogy a társadalom nem értékeli a művészeti oktatást, és túl sok diákot indít arra, hogy a művészeti iskolák helyett az üzleti életbe vagy más, az elmét kevésbé gyarapító tevékenységbe vesse magát. A művészeti iskolák gondolkodó embereket nevelnek. Egy kreatív társadalomnak erre kell törekednie, így kell hozzájárulnia a haladáshoz. Fejlődésen pedig egy valóban »civilizált« civilizációt értek, amely nem csak a technológiai vívmányokat állítja a haladás középpontjába.”

JANE McADAM FREUD: *Csipogás*, 2019, objekt, 68×28×28 cm, HUNGART © 2019

fotó: Ben Westoby